

VIII.

Forslag til Oprettelse af et Stifts-Archiv i Roeskilde.*Meddeelt af Licentiat C. Rothe.*

Skjøndt efterfølgende Andragende ikke fandt Understøttelse paa Landemodet (see Landemodsacten for Sjællands Stift 1859 S. 30), saa meddeles det dog herved, for det Tilfælde, at det deri fremsatte Forslag kunde komme til Udførelse andensteds, eller at i alt Fald Tanken deri kunde blive prøvet.

Undertegnede Bestyrelse for Sjællands Stifts-Bibliothek i Roeskilde tillader sig allerærbødigst at henvende sig til det høje Cultusministerium med efterfølgende Forslag til Oprettelse af et med Bibliotheket forenet Archiv for ældre Kirkebøger og andre Dokumenter af kirkelig eller historisk Interesse og Vigtighed, der nu opbevares ved de respective Sogne. Til at begrunde dette Forslag og antyde, hvorledes vi have tænkt os det udført, skulle vi tillade os at henstille følgende Bemærkninger til nærmere, velvillig Overvejelse.

Det er en glædelig Kjendsgjerning, at der i den senere Tid er vaagnet en levende Sands for Alt, hvad der vedkommer vor historiske Fortid, og en ivrig Bestræbelse for af Kilderne selv at hente Berigtigelse, nye Oplysninger og overhovedet fremsøge hvad der mere eller mindre kunde bidrage til at give et tro og lærerigt Billede af Folkets Liv, Skjæbner og hele Færd. Det kan ikke mindre kaldes en glædelig Kjendsgjerning, at dette ogsaa finder Anvendelse paa Kirkens Historie, i hvilken Henseende vi kun skulle erindre om Stiftelsen af det kirkehistoriske Selskab og om det af samme udgivne Tidsskrift m. m. Dette viser imidlertid mere, at der trindt omkring i Landet findes et betydeligt Stof, og at navnlig de gamle Kirkebøger og andre Dokumenter, der gjemmes som hørende til Præstegaardenes Archiver, indeholde et saadant

Materiale, end at dette Stof er eller har Udsigt til at blive tilbørligt benyttet, saalænge der ikke skeer en Forandring med deres Opbevarelse og Lettelse i Adgangen til at benytte dem. Thi saaledes som Forholdene nu ere, veed man slet ikke, hvad der kan findes skjult i en eller anden Krog, og det maa betragtes som reent tilfældigt, om en Præst eller anden Mand med Kundskab og Sands for hvad Værdifuldt, der saaledes endnu opbevares, kommer til Stedet og faaer Adgang til disse Sager, hvilke tilmed ofte betragtes og behandles med en Ligegyldighed og Skjødesløshed, der fra een Side er ligesaa naturlig, som den fra en anden maa kaldes uforsvarlig. Det forekommer os derfor, at det ikke er usandsynligt, at der, ved at alle disse Dokumenter, af hvad Slags de nu end ere, samledes i et Archiv, ordnedes og aabnedes til fri Afbenyttelse, vilde være Udsigt til at vinde et righoldigt Materiale, der nu for største Delen er en begravet Skat og som ikke uden største Besvær kan benyttes af dem, der i Reglen maa antages at være de dygtigste dertil.

Vi oversee ikke herved, at der ere saadanne Dokumenter, der kunne have særegen Vigtighed for det enkelte Sogn eller ere af retslig Betydning, saa at de ikke bør fjernes fra Stedet, — ligesaa lidet som at Kirkebøgerne maa siges at have deres rette Hjem i Præstegaardene, og at der ofte er Brug for dem der. Men ligesom det Sidste væsentligen gjælder om dem fra den senere Tid, til hvis praktiske Brug der kunde tages behørigt Hensyn ved at sætte et vist Tidsrum, f. Ex. af 60 eller 80, eller maaskee endog 100 Aar, for de Bøger, der skulde afleveres, saaledes kunde det Samme skee med Hensyn til det første Punkt ved en lempelig Udførelse, uden at der just lader sig opstille faste Regler for, hvad der skulde afleveres og hvad der maatte blive ved Stedet. Det vilde desuden staae frit i enkelte Tilfælde at tage eller give Afskrifter, der ligesom Udskrifter af ældre Kirkebøger til enhver Tid maatte kunne fordres fra Archivaren mod sædvanlig Betaling for Attester.

Det andet Hovedøjemed, som vi troe ved den foreslaaede Foranstaltning vilde i en væsentlig Grad naaes, er Sikkerhed for Opbevarelsen af de her omhandlede Papirer. Det er nemlig ikke blot ved Skjødesløshed, slet Behandling, Fugtighed o. desl., at de forsvinde, eller lidt efter lidt blive ulæselige eller defecte, — men det er navnlig Ildsvaade, som uafværgeligt og uerstatteligt tilintetgjør en Mængde af dem ¹⁾. Vel kunne Papirer intet-

¹⁾ Saaledes ere i den nyeste Tid gamle Kirkebøger m. m. brændte i Kjøng og Qvislemark.

steds aldeles sikkert for denne sidstnævnte Ulykke, og unegteligen ere de, samlede i een Bygning, udsatte for den Fare, paa een Gang at ødelægges; — men vi behøve dog ikke at udvikle, hvormeget alligevel Frygten for at dette skulde skee, maa formindskes ved, at Archivet kunde opbevares i en grundmuret, afsondret beliggende Bygning i en Kjøbstad, hvor Ilden dog sjældent enten saa hurtigt eller saa voldsomt faaer Magt som i en Landsby-Præstegaard. I saa Henseende vilde den nye Stiftsbiblioteks-Bygning i Roeskilde tilbyde særegne Fordele, ligesom der, da den endnu er under Opførelse, kunde i den træffes Foranstaltninger til ved et brandfrit Lokale at forøge disse. At vælge det ved Bibliothekets Flytning ledigblivende Lokale i Domkirken til Opbevaring af Stiftsarchivet, kunde vel for Ildsvaade synes sikkrere; men det vilde medføre andre Ulemper, dels med Tilsynet, dels med Benyttelsen, især om Vinteren, hvortil kommer den Fugtighed, der i dette Lokale maatte befrygtes.

At vi foreslaae Roeskilde istedetfor Kjøbenhavn til et saadant Archiv, troe vi at anbefale sig ved det historiske Hensyn og de forhaandenværende Forhold, der ville lette Opbevaring og Tilsyn, ligesom ved at her kun tilsigtes et Stifts-Archiv og ikke et, der omfattede hele Riget. Desuden ligger Byen saa bekvemt og er ved Jernbanen saa let tilgængelig, ogsaa for Videnskabsmænd fra Kjøbenhavn, at den synes os at burde forestrækkes for Hovedstaden, som jo er den eneste By i Stiftet, der ellers kunde komme i Betragtning.

Hvad Udgifterne angaaer, som Oprettelsen af dette Archiv vilde medføre, da haabe vi at turde stole paa det høje Ministeriums Understøttelse til at forskaffe Midlerne til den første Indretning, samt til Honorar for den eller de Videnskabsmænd, hvem Samlingen og Ordningen overdrages, enten af de samme underlagte Fonds til videnskabelige Øjemed, eller af Stiftets offentlige Midler; — senere kunde Tilsynet og Bestyrelsen naturligst og billigst forbindes med Bibliothekets, saaledes at der ydedes af samme Kilder et passende Tilskud til den vedkommende Embedsmands Vederlag.

Roeskilde, i Bestyrelsen for Sjællands Stifts-Bibliothek, den 23de Februar 1859.

Ortwed. Kalkar. C. Rothe.
